

La política abans que la família

En *The Origins of Political Order* (“Els orígens de l’ordre polític”), Francis Fukuyama, un expert en ciències polítiques nord-americà, relata la batalla que fa segles que dura entre la “propensió natural humana a afavorir familiars i amics”, que quan s’incrusta en els sistemes polítics s’anomena patrimonialisme, i els “incentius” d’un Estat meritocràtic, on regnen l’Estat de dret i un Govern responsable. Segons Fukuyama, a l’Amèrica del sud va predominar el patrimonialisme, sobretot perquè passava el mateix a l’Espanya colonial. Les elits s’han acostumat a explotar l’Estat per a fins privats. Aquesta és una de les raons per les quals aquesta regió ha patit la desigualtat i per què l’Estat de dret ha estat feble.

A Xile la llei es manté millor que en altres indrets. I la presidenta del país, Michelle Bachelet, ha fet que la reducció de la desigualtat sigui el principal objectiu del seu segon mandat, que va començar fa un any. No obstant això, resulta que al Xile de Bachelet n’hi ha que són més iguals que d’altres.

Al febrer, *Qué Pasa*, una revista, va revelar que el fill de la presidenta, Sebastián Dávalos, havia aconseguit un préstec de 10 milions de dòlars del segon banc més gran de Xile per a una petita i descapitalitzada empresa immobiliària anomenada Caval, de la qual la seva dona és copropietària. El préstec va ser concedit l’endemà que Bachelet guanyés les eleccions presidencials. Caval va fer servir el préstec per comprar tres parcel·les de sòl rústic, que poc després es van requalificar per permetre el desenvolupament urbà, fet que va proporcionar a la companyia uns guanys de 5 milions de dòlars quan va revendre el terreny dies després.

Dávalos ha dimitit com a “director sociocultural” de la presidència, una tasca no remunerada equivalent a la de la primera dama, que interpretava per a la seva mare, que està divorciada. El fill de la presidenta ha estat acusat formalment de tràfic d’influències. El dany a la presidència de Bachelet ha estat enorme. Durant les vacances, quan es va conèixer la notícia, la pre-

Michelle Bachelet, Keiko Fujimori i els pecats de la família

sidenta va trigar a reaccionar. Després va parlar “com a mare i presidenta” de “moments difícils i dolorosos”. Però el primer paper va vèncer el segon: encara no ha condemnat les accions del seu fill.

Al gener, el seu índex d’aprovació va caure del 44% al 31%, d’acord amb Adimark, una empresa enquestadora. Els xilens veien Bachelet com una política hàbil. Ara ja no: els plans del seu Govern sobre la reforma igualitària s’han vist aclaparats per aquest i altres escàndols relacionats amb el finançament del partit (que no la involucren a ella directament).

A primer cop d’ull, Keiko Fujimori del Perú, una conservadora de 39 anys, té poc en comú amb Bachelet, una socialista amb experiència. Però Fujimori també té un problema familiar. El seu pare, Alberto Fujimori, que va governar al Perú com a autòcrata entre 1990 i 2000, està complint sentències de presó per abús dels drets humans i corrupció. Quan Keiko Fujimori es va presentar a la presidència el 2011 –i va perdre per poc–, molts van assumir que el seu objectiu era concedir-li un indult.

Des d’aleshores ha demostrat que és política per mèrits propis. És intel·ligent, i ha convertit el seu partit en el més fort del Perú. Encapçala les enquestes per a les eleccions presidencials de l’any que ve, amb un suport del 33%. El seu problema és que, encara que una cinquena part dels peruans encara venerin Alberto

Fujimori per haver destruït el grup terrorista Sendero Luminoso, haver eradicat la hiperinflació i haver establert les bases per al creixement econòmic recent, hi ha molts més peruans que el detesten.

Keiko Fujimori admet que el seu pare va cometre “errors”, com ara permetre la corrupció i tancar el Congrés. Ha portat cares noves al partit i té la intenció de reclutar tecnòcrates externs. A aquells que, com Mario Vargas Llosa, van dir que la seva victòria el 2011 seria “legitimar una dictadura”, Keiko respon: “Crec que els fills no són responsables de les accions bones o dolentes dels seus pares”.

És cert, però no és un argument prou bo. Alguns dels ajudants desacreditats del seu pare són figures importants del seu partit. Se la qüestiona sobre si indultaria o no el seu pare, i ella es limita a dir que la seva defensa legal és un “tema familiar, no de partit” i que la seva llibertat s’aconseguirà per “mitjans legals i constitucionals”.

A l’Amèrica del sud, la família és una institució molt més forta que a Europa. El nepotisme continua sent el vici polític característic de la regió. Però els votants actuals, més informats, no ho toleraran així com així. Encara que les seves idees polítiques són menys reaccionàries, Keiko Fujimori s’enfronta a un dilema similar al de Marine Le Pen, líder de l’ultradreta Front Nacional de França, que ha fet dimitir el seu pare com a candidat per por que la seva negació de l’Holocaust no perjudiqui la seva candidatura presidencial.

Igual que a França, és gairebé segur que les eleccions al Perú arribaran fins a l’última volta, en què és probable que els rivals de Fujimori s’uneixin contra ella. Per molt dur que sigui, si vol guanyar, haurà de ser més despietada a l’hora de posar la política per davant de la família. Si Bachelet vol rescatar la seva presidència, que trontolla, haurà de demostrar una voluntat semblant i haurà d’actuar com a mare de la nació, més que no de Dávalos.

A l’Amèrica del sud, la família és una institució més forta que a Europa. El nepotisme continua sent el vici polític característic de la regió

© The Economist

Traducció de Paula Arnas Antolí